



ת.ד. 14177
ירושלים 4114

תורה ועבודה

עלון תנועת "נאמני תורה ועבודה"

כ"ה, סבת חשמ"ו

על סדר היום

דתיים וחילוניים - פצת זמן

הסכסוך המתמשך והמחריף, שבין הצבור הדתי לצבור החילוני, ובין פרטים בכל אחד מצדדים אלו, מהווה איום רציני על שלמותה של החברה הישראלית בארץ ובתו"ל ועל תוסנה של מדינת ישראל, המצויה בעמדת עמ ארובה והסובלת מבעיות חברתיות וכלכליות. קיימת הסכמה על כך, שלטוח הארוך סכסוך זה מסכן את חברתנו יותר מהפרוד העדתי, ההולך ומצטמצם, ומהאיבה הערבית, שהיא חיצונית. תולדותינו וחולדות עמי הערלם מלמדים, שמחלוקות פנימיות, וביותר אלו שרקען דתי, הן הרסניות ביותר ויש מהן הזופכות למלחמת אזרחים. די אם נזכיר את מלחמת האחים שבין ממלכת יהודה לממלכת ישראל, בחקופת הבית הראשון, ואת המלחמות שבין הקנאים לפתיוונים ובין הקנאים לבין עצמם, במלחמה שבה חרב הבית השני. סכנה מאיימת זו לא זכה עדיין לספול הראוי למרות שהמצב הולך ומחמיר.

לא אל הנער הזה התפללו אבותינו
דמותן היהודית של מדינת ישראל ושל החברה היהודית שבה רחוקות מחזונם של משרי הציונות הדתית ושל ראשוניה. הן רחוקות הרבה יותר אף מהמרחק המקובל שבין החזון למישוש. החורה וההלכה נרמסות יום יום בחומי עשיה רבים, הן ע"י הצבור והן ע"י הפרט. בעלון מס' 8 (עמ' 3-4) הבענו את חרדתנו מההתנגדות ל"חוק החזיר", ממכירת ואכילת חמץ בפרהסיה בפסח ומהערום בחאסרונ' - עניינים שיש להם, פרט למשמעות ההלכתית, גם משמעות יהודית-סמלית. לא אל עצמאות יהודית בזאת התפללו אבותינו.

הסכסוך בו אנו דנים, מקורו לא רק באמונות ודעות סנוגדות אלא גם, ואולי בעיקר במחלוקת קוטבית בדבר אורח החיים היהודי הראוי. אנו עדים - בשני המחנות - לגילויים של שנאה, כוז, דתיקה רגליים ופגיעות ברכוש, ברוח ובגוף. סעשים אלו הם פרי יוזמות פרטיות ויוזמות צבוריות. כמציאות זו נגרם נזק רב לעם, למדינה וגם לתורה. החרפת הסכסוך חגרום לנזקים חמורים יותר.

אשמנו של הצבור הדתי-ציוני

דברינו הבאים, המיוחדים לאשמנו של הצבור השומר תורה ומצוות, אין פרושם התעלמות מהאחריות הכבדה המוטלת על שכמם של החילוניים, שהרי בכך פתחנו. פרושם, קריאה להכרה בחלקנו אנו כיצירתו של סכסוך

זה. החרדים הם המלביס את הסכסוך - החל בדברי הנשואות וזלזול כלפי החילוניים, המשך באלימות פיזית וכלה בהשתמטות מצה"ל. אבל גם הצבור הדתי-לאומי אינו נקי מיחס שלילי ופוגע כלפי החילוניים. מדברים אצלנו על ניאוף וזימה בחברה החילונית כעל מכה כללית; סבורים אצלנו, שהמשפחה החילונית מעוררת מבפנים ושהצבור החילוני בדרך כלל, מרוקן מתכנים רוחניים ומערכים אנושיים חיוביים. דעות אלו מקורן ברחוב החרדי. דוגמה לכך היא הניסוח המיוחס לחזון איש זצ"ל על כך שעגלתם של החילוניים ריקה ולכן עליה לפנות את הדרך לעגלתם של הדתיים, שהיא מלאה. אימרה זו מתעלמת מכך שיש עולם חילוני המלא וגדוש בתכנים רוחניים, מהם כאלו שהם גם נחלתו של הצבור הדתי-ציוני. העובדה שאנו שוללים חלק מהערכים החילוניים אינה עושה אותם לבלתי קיימים. אנו מסרבים להכיר בקיומה של "השקפת עולם חילונית" ומתעקשים לטעון שמול "היהדות החורתית" לא עומדות "יהדות חילונית" או "חילוניות" אלא ריקנות, זאת מפני שלדעתנו חילוניות אינה מהות קיימת אלא היא העדר דתיות.

אנחנו מחלוננים מרות, ובדין, על שחילוניים רבים, כולל מנהיגיהם, אינם מבינים לנפשנו ואינם מתחשבים כרגשותינו. אולם, גם אנו לא משתדלים לראות את הדברים השנויים במחלוקת גם מנקודת המבט החילונית. אנחנו מסרבים, לעתים, להבין שיש לנו ענין עם אנשים הרחוקים מאד מתורה וממצוות ולכן תביעותינו היהודיות-מקוריות הן בעניהם זרות ובלתי מובנות ולכן הן מתקבלות כמגבילות ומפריעות, או כמנוגדות להשקפת עולמם החילונית. הבנת נקודת המבט החילונית אין פרושה הסכמה או השלמה אהה. פרושה יצירת כלי המסייע בידינו להתמודד נכונה עם החילונית ועם ההכרח לחיות יחד דתיים עם חילוניים. רק מי שחש את מה שחש יהודי חילוני המלווה בכאב את אחד מיקיריו בדרכו האחרונה, כאשר הוא נדרש ע"י אנשי "החברה קדישא" לעשות ולהגיד דברים זרים ורחוקים מעולמו הרוחני והחברתי, רק הוא עשוי למצוא את הדרך לדו-קיום בשלום. הוא הדין בחילוני: אם לא יחוש מה מרגיש יהודי דתי לנוכח חילול השבת, למשל, הוא יתקשה להיות שותף למבקשים להשכיך שלום בין שני המחנות.

כיצד להתיחס אל החילוניים?

אפשר להתיחס אל החילוניים כפי שהתיחס אליהם הרב משה בלוי, ממנהיגי "אגודת ישראל" בארץ, בעבר: "בשם ישראל יכונה רק מי שמאמין באלוקי ישראל ובתורת ישראל. ומי שמחלל שבת בפרהסיא ולהכעיס, או מי שמכריז על עצמו בגאווה ובהתפארות שאינו דתי - אינו בכלל ישראל, לא לפי ההלכה ולא לפי ההגיון היהודי" ("קול ישראל", י"ט בחשוון תרפ"ג). עמדה זו מבוססת, לכאורה, על דברי הרמב"ם: "כל הפורשין מצרכי הצבור, והם בכלל האנשים שפרקו עול מצוות מעל צוארן... כל אלו אין מתאבלין עליהן... שהרי אבדו שונאיו של הקב"ה" (משנה חורה, הלכות אבל, א' י'). לכאורה בלבד, שכן הרמב"ם עצמו כותב על מי שהם בטאטוס של חילוניים "אבל בני התועים האלה... הרי הוא כחינוק שנשבה ביניהם... שהרי הוא כאנוס" (משנה חורה, הלכות ממרים, ג' ג'). הרב דוד צבי הופמן, שכימיו היתה החילונית כבר במלוא עוצמתה, נשאל על צרוף למנין של אנשים המחללים שבת בפרהסיא. תשובתו מבוססת על הידיעה שרוב הצבור שוב אינו מקפיד על שמירת שבת כהלכה: "דבזמננו לא מקרי מחלל שבת בפרהסיא, כיון שרובן עושין כן, דבשלמא, אם רוב ישראל זכאין ומעטים מעיזין פניהם לעשות איסור - זה הרי

הוא כופר בתורה, ועושה תועבה ציד רמה ופורש עצמו מכלל ישראל. אבל כיון, דבעונוהינו הרבים, רובם פורצים הגדר, תקנתם קלקלתם" (מלמד להועיל, א', כ"ט).

נועזים ביותר הם דבריו של הראי"ה קוק: "הנפש של פושעי ישראל שבעקבתא דמשיחא, אותם שהם מתחברים באהבה על עניני כלל ישראל, לא"י ולתחית האומה, היא יותר מתוקנת מהנפש של שלומי אמוני ישראל, שאין להם זה היחרון של ההרגשה העצמית לטובת הכלל ובנין האומה והארץ" (אורות, פ"ד).

אז"ר (אלכסנדר זיסקינד רבינוביץ) מספר, שכשהאוננו לפני הרב קוק על אנשים שעברו על מצוות התורה, אמר: "פחתו את הספר שופטים וראו - ההיו אבותינו יותר טובים מאלה האנשים שאתם מלמדים עליהם חובה? ואעפ"כ היו לעם והקימו אח שמואל ואת ישעיהו ואת עזרא ואת הלל. ואני מקוה כי גם הישוב הנוכחי יגדל ויצמח ויוציא לנו פרי ישע". (לצוואתו הרוחנית של רבנו ר' אברהם הכהן קוק שליט"א, לוח א"י תרע"ב, עמ' 64).

פחדם של החילוניים

חלקים מהצבור החילוני נמצאים עתה במעבר ממצב של בוז ושנאה כלפי הדתיים וכלפי ההלכה למצב של פחד מפניהם. פחד מפני השגים פוליטיים-קואליציוניים של המפלגות הדתיות והתרדיות; פחד מפני האלימות החרדית ופחד מפני ההצלחות הרוחניות של הדתיים המושגות בדרכי השפעה. הפחד הוא יועץ רע. מי שחש שהוא "עומד על נפשו" עלול לעשות מעשים בלתי מאוזנים. התוצאה: קרע עמוק יותר בעם ונזק חמור יותר לתורה. כאשר יפרוץ עמות כללי וחרוף לא יהיה כל ערך לכל מה שנחשב היום ל"הישגים והצלחות דתיות".

עמדה מפתיעה נקט בסוגיה זו הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל: "אם זה יהיה רצוני או מופתע לכם - הייתי חבר ל'ועד נגד כפיה דתית'. אמרתי לאותם ידידים כי מצד התורה אין מקום במצבנו העכשווי לשום כפיה דתית ועל אחת כמה וכמה לטרוריות חרדי של כפיה פרטית, חס ושלום. אכן, לא פחות מזה יש לעמוד נגד כפיה אנטי דתית" (לנתחבות ישראל, עמ' 236).

להאבק בחילוניות ולהדבר עם החילוניים

מעשים צריכים להיבחן לפי תוצאותיהם. עם ישראל וחורת ישראל נפגעים מהמשך הדרך הנוכחית. למען שגשוגו של העם - שרק קיומו מבטיח את קיומה של התורה, ולא להיפך - עלינו להאבק בחילוניות ולהידבר עם החילוניים בדרכים חדשות. יש להפסיק להציג תביעות ועמדות בשם הידות-התורה-ההלכה, ולהתחיל להציגן בשם הערכים והעקרונות המקובלים על החילוניים: סובלנות, זכויות הפרט, זכויות המיעוט, התחשבות, אחדות העם, המסורת הלאומית וכדומה. עלינו לחבוע מהם להתמודד עם קיומו של מיעוט דתי גדול - שבנושאים מסוימים נתמך ע"י צבור מסורתי גדול - מתוך עולמם הרוחני שלהם ומתוך מחויבותם לעולם זה. לא מדובר בשנוי טאקטי או סמנטי אלא בשנוי עקרוני. יחרון נוסף יש בעובדה שחלק מעולם ערכים זה מקובל על שני המחנות. כך מתאפשרת הידברות על מישור אחד, בשפה המובנת לשני הצדדים. הידברות זו חתייב אותנו יורים אבל לא אותנו בלבד.

החרדים יצטרפו למהלך המוצע. אי-הצטרפותם תכביד. אבל, אם תמצא הבנה בין הדתיים לחילוניים יצומצם מאד יי חרדים.

ועדה לאומית להידברות בין דתיים וחילוניים

אנו קוראים להקמת גוף צבורי שחבריו יהיו אישים מחוגים מהמחנה החילוני והמחנה הדתי-ציוני ואם אפשר גם מהחרדי. גוף זה, שימשמ אכסניה קבועה להידברות, יעסוק בשני ענינים: א. ברור יסודי ושטחי של מערכת היחסים שבין הדתיים והחילוניים, גבוש פתרונות מוסכמים לקיום-יחד ופעילות לשם אימוצם ע"י כל המחנות; ב. סיפול בכעיות שחתעוררנה בעתיד - ישנות וחדשות.

אין אנו משלים עצמנו, שגם אם הפעילות המוצעת הצליח, אפשר יהיה להשיג רגיעה מוחלטת. אולם, אין ספק, שאפשר יהיה לכורד אח הקצוניים שבכל המחנות ולצמצם מאד את השנאה, הכוז, האלימות והפחד.

ראוי, שהצבור הדתי-לאומי יקים לעצמו גוף צבורי לשם ברור העקרונות, היעדים והאמצעים בסוגיה זו. התורה שחגובש כפורוס זה תנחה את האישים הדתיים בפורוס המשותף.

השלמה לפעילות זו צריכה להעשות במוסדות החינוך - חילוניים ודתיים. צריך ואפשר להתדיר רוח חדשה בדור הצעיר. לשם הצלחת הפעילות בשדה החינוך יש להתחילה בין המורים.

יש עם מי להידבר

להלן קטעים מתוך מאמר שפרסם מוקי צור, סופר והוגה דעות, חבר קבוץ עין-גב. דבריו הם עדות לכך שיש עם מי להידבר ויש על מה להידבר: "פעם שאלתי אדם דתי: האם אתה חושב שנוכל לשוחח איש עם רעהו כל זמן שאנו מתיחסים איש אל רעהו ברחמים הדדיים ובסבלנות ומצפים מן הזולת ש'עוד תגדל ותהיה כמוני'? האם אתה חושב שדו-שיח מתוך הנחה שהשני יתגבר ויחליף זהות הוא כאמת דו-שיח? אני חושב 'אתה תגדל ותתפכה', אתה חושב 'אתה תשוב וחאמין'. תשובתו היחה כנה: 'אני בשמח חושב שאתה תגדל'. כך קבלו בתרועות נצחון כל ספר תורה שנכנס לקבוץ; כל מי שהודיע שקרא פרק מ"היד החזקה" או מהמדרש. אח מורה נבוכים בקשה שעדיין לא נקרא, רק כשנגיע לשלב חדש. התרגשות זו, ככל שהיחה כנה, הפחידה אותי. היא היחה עדות לבורות נוראה, לששחיות המעוררת אנרגיות של מסירות נפש אך אוטמת את העיניים מראות ויח הלב מלקבל אחריות. לשמחתי, היו גם בצבור הדתי וגם בצבור החילוני אנשים, ואפילו קבוצות, שהבינו שדיאלוג איננו כניעה הדדית. שהבעיה איננה חזרה בתשובה או מלחמת משכילים. לא מלחמת תאולוגיות ובודאי לא קרבות פוליטיים אלא לימוד משותף מתוך התיצבות מול עתיד מדכב בעולם פתוח שבו הסכוי היחיד לאחריות אנושית לבנין קהילה יהודית הוא כאמון הדדי, ביכולת לקבל החלטות מתוך האזנה הדדית, מתוך ידיעה שגם אם אנו חלוקים בחלומותינו, בחזון אחרית הימים, ואפילו באורח החיים יש שדה משותף שבו פועלים, יש מקום ליצירה עצמית. ... יש צורך להגיע לדיאלוג אחראי בין דתיים לחילוניים לא על קידום האלוקים ועל שאלות של פולחן ואי-פולחן, אלא דיאלוג הקשור למורשת, להוניה היהודית, לפני החברה הישראלית, לעתידה של המדינה, ולחזון." ("אין קפיצת דרך", "דבר", ערב יום הכפורים, חשמ"ו).

ח ו ד ה

- * לחיה ולפרופ' שמואל ספראי (ירושלים) על שהואילו להעמיד לרשות התנועה חדר לשם פעילות ארגונית.
- * לזאב רבהון (לביא) על שכיוזמתו ובעזרתו קבלנו תרומה כספית מי הודי מחו"ל.

ל
ה
ל
ר
ב
ח
ב
ה
ה
ה
ה
ש
ש
ל
ש
ב
צ
ה
מ
ה
ל
ע
ל

שאלה:
יכול
חד-צד

סי

"משחמט זה מי שיכול ללכת לישיבה ובמקום זה הולך לצבא"

א ו

"השתתפתי בסמינר של הארגון החרדי "ערכים" "

באביב חשמ"ה פרסמה העתונות מסדע שמסרנו לה על פעילות סמינרית, שקיים במשך השנה, הארגון החרדי "ערכים", בין תלמידי כתות י"ב של ישיבות תיכוניות במטרה לשכנעם לפנות עם סיום הלימודים לישיבות אגודאיות במקום לשרת בצה"ל או ב"הסדר" (ראה עלון מס' 8, עמ' 5 ו-15).

להלן, אנו מפרסמים ראיון עם תלמידי בישיבה תיכונית, ששהה בשנה שעברה במשך ארבעה ימים רצופים באחד הסמינרים שנערכו ע"י "ערכים". הסמינר נערך בבית מלון בערך בראשית חודש סבת חשמ"ה (כותרות המשנה להלן נוסחו ע"י מערכת העלון):

"הרב האחראי על הסמינריון היה הרב עמית, לשעבר תלמיד במדרשית "נעם". הוא הגיע לישיבה שלנו ונתן שיחה. חשבנו שזו שיחה אתה מיני רבות שנותנים לנו, שמעובדות ע"י רבנים שונים. בתחילה לא הבנו בדיוק מה הוא רוצה מאתנו. הוא נתן שיחה על יהדות וספר על ישיבה חדשה שפתח. הוא ספר שהוא מחכוון לערוך סמינריון לשמינסטים בישיבות תיכוניות ושהוא רוצה להזמין גם אותנו. קבלנו חוכניה של הסמינריון, רשימת מרצים ונושאים. בסמינריון החבר, שזו היתה התוכנית של היום הראשון בלבד, שהיה היום המעניין. אני התלבטתי הרבה אם ללכת או לא. בסוף החלטתי ללכת.

שאלה: שוחררתם מהישיבה לצורך זה? חשובה: כן.
שאלה: מי דאג לזה? חשובה: הר"ם סידר את זה. כ-15 תלמידים יצאו לסמינר. השאר שוחררו מלימודים.

שאלה: איפה התקיים הסמינר ומתי? חשובה: הסמינר התקיים במלון בערך, קצת אחרי חנוכה (חשמ"ה). גרנו בחדרים על-יד המלון, במבנים צדדיים, ארבעה בחדר לזוג. שלמנו חמישה דולרים לכל הסמינר. הסמינר התחיל ביום רביעי ונגמר במוצאי שבת. ביום רביעי הניאו מרצים מעניינים, כמו על מספרים בתורה. ביום חמישי אה"צ התחילו המרצים לסטות מנושאים היפיים ולעבור לעניינים שבעצם הם רצו להעביר לנו. כי בעצם, הדבר היה חמוה: מה פחאום משלמים עבור התלמידים עבור בית המלון? כדי שסתם לתת להם הרצאות מעניינות? הם הגיעו לענין שלהם...

לישיבה ולא לצבא

שאלה: מה הם אמרו? האם נושא הצבא עלה? חשובה: משחמט זה אדם שהיה יכול ללכת לישיבה ולא הולך לישיבה אלא לצבא. הם הכיאו מקורות חד-צדדיים, שהם מפרשים בצורה מסוימת.

שאלה: אתה זוכר מי היה האיש שדבר על לא ללכת לצבא?

חשובה: הרב נויגרשל. הכיאו גם אח אורי זוהר ובקשו שהוא יסביר למה ללכת לישיבה. הוא לא אמר, ללכת לישיבה ולא לצבא, אלא אמר, שרצוי ללכת לישיבה לכמה זמן, נניח לחמש שנים, ורק אח"כ, אולי, לצבא. השרות הצבאי היה בעצם הנושא היחיד מרכזי בסמינריון. זה היה כחודש או חודשיים לפני המועד האחרון ל"דחית שרות" לשנה. המטרה שלהם היתה להביא את התלמידים לישיבה שפתח הרב עמית. זו ישיבה גבוהה,

בקריית מלאכי, שהיא ישיבה המכינה לישיבות חרדיות אחרות. הוא רצה שילכו לשם כהכנה לקראת ישיבות חרדיות אחרות. אחרי הסמינריון הוא ניסה להזמין חברה, שרצו לשמור על קשר, לישיבה.
שאלה: בשעורים דברו על התנגדות כוללת לצבא? תשובה: אפשר להגיד שכן. דברו על צבא כחוסר ברירה. באופן כללי אמרו שזו השתמטות.
שאלה: בודאי שאלו אותם "אז מי יגן על המדינה"? תשובה: הם אמרו, שכל עוד יש במדינה 95% שאינם הולכים לישיבה, אז אין בעיה. אנשים אחרים ילכו. אבל אם יהיה מצב ש 50% ילכו לישיבות, אז נלך.
שאלה: דברו משהו על ה"הסדר"? תשובה: אמרו שזו לא דרך טובה כי משולבים בה כל מיני דברים.

שוב אני רוצה להדגיש, שכשקבלנו את החוכנית ראינו הרצאות מענינות. רק ביום ששי התחיל הכיוון המגמתי.

שיחות אישיות: "בוא לישיבה לכמה חודשים"

שאלה: ומי שלא בא להרצאה, מה עשו לו? תשובה: הרב הסתובב כל הזמן בתוך וכשראה מישהו הוא ביקש ממנו להכנס. לפעמים רשם שמו. היו חבר'ה, שבאו להשתחרר מהלימודים ולבלות בערד. הוא הרחיק כמה ביום חמישי. אנשים שלו סיירו בחדרים כדי לראות אם מחפרפרים.

שאלה: כמה אנשים היו אחו? תשובה: היה צוות שכלל אותו ועוד ארבעה אנשים. זה נשמע מספר קטן, אבל הוא הביא בחורים מישיבות "קדושת" אני יודע על כמה שבאו מ"עטרת ישראל". הבחורים באו באופן שיטתי. ביום הראשון קצת, ביום השני יותר ולקראת שבת באו נוספים. בכל הפסקה הם ניסו לדבר. כנראה שבקשו מהם לדבר עם התלמידים בכל הזדמנות. אתה הולך במסדרון ומישהו מעכב אותך.

שאלה: ומה הוא אמר? תשובה: הוא שואל: "מה אתה עושה בשנה הבאה?" והתשובה: "בשנה הבאה אני רוצה ללכת לצבא". והוא מתחיל לשכנע אותך שזה לא טוב. "אולי תלך כמה חודשים אלינו ואח"כ לצבא. זה מה שאחה צריך היום". הם מביאים הוכחות ולמי שלא בקיא בנושא קצת קשה לענות.

שאלה: האם אמרו: "לך לכמה חודשים לישיבה" או "אל תלך לצבא"? תשובה: הם מציעים לבוא לזמן מה לישיבה. הם לא יכולים להגיד לבחור "לך תחתום בלשכה וחבוא אלינו". הם אומרים לו דבר אחר: "אתה מחגיגים במחזור פברואר. יש לך חצי שנה. בוא אלינו בינחיים". אז הבחור אומר "בסדר, אני אבוא". אז הם אומרים: "טוב, מכיון שאתה ממילא בא אלינו, אז תלך ללשכת הגיוס ותבקש דחיה לשנה, ואם זה לא ימצא חן בעיניך אז עד מחזור הגיוס שלך תחזור לצבא".

לא להתפלל לשלום המדינה

שאלה: מה עם "התפילה לשלום המדינה" ולשלום חיילי צה"ל? תשובה: הם אמרו תפילה לשלום חיילי צה"ל. אח"כ צפינו לתפילה לשלום המדינה, אבל הרב עמית החערב ובקש שלא יגידו. הוא טען, שהוא לא יכול לברך מדינה וממשלה וכנסת שיושבים בה אנשים שדעותיהם מנוגדות לשלו. והוא רמז בצורה "עבה" שלא יגידו. הוא אמר משהו בסגנון 'אני לא אגיד ואני מבקש שגם אחרים לא יגידו. אם מישהו רוצה להגיד לבד, בבקשה...'

עד כאן דברי התלמיד.

פעילות חרדית זו היא "פעילות משלימה", שכן היא משלימה את פעילותם הקבועה של הרמ"ם האגודאים הנעשית בין כותלי הישיבה התיכונית, אח זו הנעשית בישיבות החרדיות עצמן, בתקופה שבה שוהים

בהן תלמידי הישיבות התיכוניות הנשלחים אליהן ע"י ראשי הישיבות התיכוניות, ואח הרצאותיהם של רבנים אגודאים המוזמנים אל הישיבות התיכוניות כדי להרצות בפני תלמידיהן.

הנזק הנגרם אינו צריך להמדד רק במספרם של התלמידים שהחליטו לפנות לישיבות חרדיות. מאזן הנזק צריך לכלול גם את התלמידים שנשארו במחנה הציוני-דתי למרות שסמינר כזה ערער את אמונתם בצדקת הדרך הדתית-ציונית. מדובר באלו שלא "חצו את הקווים" לא מפני שלא שוכנעו אלא מפני שלא היה להם כוח נפשי לעמוד נגד הלחץ המשפחתי והחברתי. במובנים מסוימים, הנזק הנגרם על ידם חמור מזה הנגרם ע"י העוזבים, שכן הם פועלים בתוך המחנה הדתי-ציוני ברוח אגודאית - בבית הספר, כמורים וכהורים, בבית הכנסת וכדומה - ומכרסמים בתשתית של החברה הדתית-ציונית. אין אדם צריך להיות בעל דמיון מפותח כדי לתאר לעצמו מה היה קורה בחברה החרדית אילו ראשי הישיבות שלהם היו מעזים לשלוח את תלמידיהם לסמינרים דתיים-ציוניים, שבהם היו מטיפים לשרות בצה"ל או ב"הסדר" במקום לימודים בישיבות חרדיות. שם לא היו מסתפקים בפחות מפטורי כל ראשי הישיבות והרמ"ם שהיו נמצאים מעורבים בענין.

שנים מליון שקלים הקציבה ממשלת ישראל לארגון "ערכים" עבור פעילותו בשנת התקציב הנוכחית. הכספים משולמים באמצעות משרד החינוך והדתות. על סכום זה מוספים במהלך השנה, כמקובל, עוד עשרות מליונים כתוספת עבור התיקרות.

שר החינוך והתרבות, שר הדתות, מנהל אגף החינוך הדתי במשרד החינוך ראשי ישיבות ההסדר, המנהיגים הפוליטיים של הצבור הדתי-לאומי - מה דעכם?

אמית רשת מוסדות חנוך בישראל

ב"ה, ח' במרחשוון תשמ"ו
(23.10.85)

אל : מנהלי המוסדות
מאת: מנכ"ל הרשת

חברים לעבודה,

הנדון: הזמנת מרצים ללימודי יהדות

אני מצרף בזה צילום מעלון מס' 8 של "נאמני תורה ועבודה" שתכנון מדבר בעד עצמו.

אין איפוא, להזמין מרצים הנמנים על רשימת הארגונים המופיעים ברשימה המצ"ב, החותרים תחת הקו הציוני-דתי המתון, לאורו רוצים אנו לחנך תלמידינו ולבסס אמונתם הדתית, כפי שהחלטנו יחדיו בכנסים שהתקיימו אשחכד. בכל מקרה של הזמנת מרצים יש לוודא שהקו הציוני-דתי-ציוני המתון שלנו מקובל עליהם. לא נכבד חשבונית של מרצים הנמנים על ארגונים אלה, או מרצים הידועים בקו הקיצוני והאנטי ציוני הנקוט בידם.

בכבוד רב,

ד"ר עמי זאבי, מנהל כללי

העתק: מר י. הדני-מנהל אגף

החינוך הדתי, משרד החינוך

ד"ר נ. גרינבוים - מפקח ארצי, חינוך על יסודי

ד"ר מ. שטרן - אגף החינוך הדתי, משרד החינוך

מר אורי כהן - מפקח הרשת

"אפיקים" - ארגון הסברה חרדי חדש

על הרשימה של הארגונים החרדים הלא-ציוניים והאנטי-ציוניים, שפרסמו בעלון מס' 8 יש להוסיף את "אפיקים", ארגון חרדי חדש שבראשו עומד הרב החרדי יהודה עמית (בוגר "מדרשת נעם"), שהוא גם ראש ישיבה חרדית הנמצאת בקריית גת (ראה גם לעיל עמ' 5-7). ארגון זה מפרסם חוברת ששמה "תשובה".

למה חתן התנ"ך לא ישרת בצה"ל?

או

חינוך "ציוני" ב"מדרשת נעם"

בעלון מס' 8 פרסמו דברים שנכתבו על חתן התנ"ך לנער לשנת תשמ"ה ב"שנילי החמד" (עלון המרכז לחינוך דתי): "על צבא אוהד כלל אינו חושב. לדעתו זה בזבוז זמן. הוא מתכוון להמשיך, לאחר י"ב, בישיבה גבוהה". לאחר הפרסום נשאלו כיצד קורה, שתלמיד בישיבה חינוכית, שהוקמה ע"י "המזרחי" והאמורה להנך חינוך דתי-ציוני, מגיע להחלטה חמורה כזו. לדעתנו, החשובה מצויה ביעד החינוכי של "המדרשה": הפניית תלמידים מוכשרים רבים לישיבות גבוהות חרדיות. חתן התנ"ך הוא אחד הפרות המוצלחים של החינוך שהמוסד מקנה לתלמידיו.

"רוב רובם של הרמים במדרשה שייכים למחנה האגודאי"

לפני כשלוש שנים פרסם הרב דניאל שילה, רבה של קצרין, מאמר על חינוך לא-ציוני ב"מדרשת נעם" בפרדס חנה" בו כתב, בין השאר: "המחנכים במדרשה, והרב יגל בראשם, פואים את פסגת הצלחתם בהפניית תלמידיהם לישיבות הליטאיות המובהקות... מי שהגיע ממדרשה נעם לישיבת הסדר, עשה זאת שלא על דעת רבותיו שם ושלא כהכוונתם... ידוע, לא ממקור אחד ולא משנים, שקיים במדרשה מאבק על אמירת התפילה לשלום המדינה והרב יגל עצמו מסתייג מאמירתה" (הצופה, עש"ק חנה"מ פסח תשמ"ג).

יהושע גליק, שבשנת תשמ"ג למד בכחה י"ב במדרשה, הזדרז לפרסם ב"הצופה" מאמר חבובה. הוא בקש לסנוגר על המוסד אך נמצא מוסיף קטרוג. בין השאר כתב: "זה לא הוגן לקחת בחור, לעשות ממנו מכונה, להכניס לראשו נחונים ולתכנת אותו ששיטת הציונות היא הדרך הנכונה... ישיבה חינוכית, שסוגרת הלחותיה ואינה נותנת אישור כניסה לרבנים מישיבות אגודאיות מרמה את תלמידיה... האם יש הגיון לא לאפשר לתלמידים ללכת לשבוע לישיבה ליטאית? האם מה שנלמד שם אינו תורה?... כשהרב יגל רואה שיש תלמיד שיש לו כשרון ללמוד תורה וחבל שכשרון זה יבוזבז הוא ניגש לאותו תלמיד ואומר לו: 'אולי תלך שנה או שנתיים לישיבה רצינית ואחר-כך תעבור לישיבת הסדר... צודק כותב המאמר, שרוב רובם של הרמים במדרשה שייכים למחנה האגודאי" (הצופה, ו' באייר תשמ"ג).

שקץ ישקץ ויאכל מפריה?

שלא כבישיבות חינוכיות אחרות, שאף בהן מלמדים רמי"ם אגודאיים ושקץ בהן מכוונים את התלמידים לישיבות חרדיות - אין המדרשה

מנסה להסתיר עובדות אלו ואינה מעלימה, שההכונה לישיבות אגודאיות היא גולת הכותרת של עבודתה החינוכית. לכן, עובדות אלו מתפרסמות מידי פעם אף מעל דפי "ניב המדרשיה" - השנתון רב האיכות והכמות של הישיבה - ללא חשש וללא התנצלויות.

לפני חמש עשרה שנה פרסם הרב שלום רוזנבליט מאמר ב"ניב המדרשיה" שנושאו "לדמותם של החינוך ושל המחנך בישיבה התיכונית בישראל". בסוף מאמרו קרא הרב רוזנבליט, לשעבר ר"מ במדרשיה, לרמי"ם האגודאיים לעזוב את המדרשיה, ולהנהלה המוסד להוציאם מתוכו: "מצויים בין נוחני הטון בשורוחינו מחנכים המחזיקים עצמם מנגה, פחוץ ומעל לפעולה הממלכתית המחרקמת יום יום בארץ זו שלנו. בלשון חריפה ניתן לקבוע, כי הם רואים בכמה ממושכי חוטיה של המדינה מופרים, לפי דין תורה, כביכול. כל שאימץ לו "אמת" זו ומבקש לנהוג על פיה יוקיר רגליו ממערכת החינוך... וימצא את מחיתו בתוגים קדושים... שם לא יאלץ לאנוס את מצפוננו. יש לאפשר לו פרישה מהירה ומכובדת... יש לחייבו לאסור על עצמו את ההנאה מן 'העכו"ם ומאביזרייהו'. לא יחכן שיקבל, בלי חודה, משלוחות המדינה את כל השרותים החומריים והבטחוניים, שיאכל מפריה וישלע מטובה, ויפסיד לאחר מכן: 'שקץ השקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא'. ג' פעמים... נאמנות אלמנטרית של המוסד לשליחותו, אינה יכולה לפטור אותו מנקיטת פעולה חקיפה ובלתי פשרנית כלפי חופעה זו... חקיפות - משמע הרחקת הדמות המתנקשת בעצם מהותה של הישיבה התיכונית" ("ניב המדרשיה", חשל"א עמ' קע"ח).

דברים בכל גילוי הלב

דברים ברוח דומה הושמעו גם ב"שיח בוגרים" של המדרשיה, שהתפרסם בכרך האחרון של "ניב המדרשיה", בחשמ"ה. ~~אגד~~ הרב שמעון ויזר: "המדרשיה אינה מדריכה את תלמידיה כיצד להתנהג כאדם שומר מצוות בצבא! הסיבה פשוטה: הרמי"ם הרי מכוונים לישיבות גבוהות, לכן לפעמים מתעלמים". הרב אמנון שוגרמן (ראש ישיבת ההסדר ברמת-הגולן): "התחום הכללי יותר, של המדינה, חברה ובעיקר צבא, לא מצא את ביטויו במדרשיה, בין השאר מפני שחלק מאלו שאמורים לתח את התשובות, לא עברו בעצמם מסלול חיים כזה, או שאינם מכירים בו". שמעון בר חמא (סגן מנהל ביה"ס הריאלי בחיפה): "למרו כאן הדברים בכל גילוי הלב: הורים בעלי השקפה ציונית-דתית מכוססת, חשו שהיה כאן מעשה שלא ייעשה. הם שלחו את בניהם לישיבה מניח פדרשו של "המזרחי", לקבל חינוך ציוני-יהודי-שורשי, ואלו הגיעו לעולם של ישיבות, שבנקודה זו עומדות בניגוד גמור להשקפתם". ד"ר משה סמט: "אסור למדרשיה למעול באמון שנחננו בה החורים, בכך שתכוון את הנוגד לישיבה שחלול את ביה החורים ואת דרכם".

הרב יצחק פרץ - מהמדרשיה ועד "ש"ס"

הרב יצחק פרץ, שר הפנים וראש המפלגה החרדית "ש"ס", הוא אחד הבנים שנשלחו ע"י המדרשיה אל הישיבות החרדיות - במקרה זה אל ישיבת חברון. הסופר והעיתונאי אדם ברוך, למד במדרשיה בזמן שלמד בה הרב פרץ. אדם ברוך שיין ל"הוצר" אחר של המדרשיה, חוצר שראשיה משתדלים, ואף מצליחים להעלים את עצם קיומו. הוא שיין למחנה של בוגרי המדרשיה שאינם מקפידים על קיום חורה ומצווה. כשנחמנה הרב פרץ לשר בישראל כתב עליו אדם ברוך ועל המדרשיה בשנות לימודיהם. בין השאר ספר: "לא מעט הורים, אנשי המזרחי,

נחרדו למראה כנייהם הפונים לישיבות הגבוהות. מישהו, מבחינתם, הקדיח את התבשיל החינוכי, הרעיוני... יצחק פרץ לא הבשיל כפרי שעליו, אולי, חלמו המיסדים הציוניים של "מדרשית נעם", של הישיבות התיכוניות. פרץ... גדל על הדשן החרדי-האגודאי ששלט למעשה בחדרי הלימוד בישיבות... הרבנים הליטאים, החרדיים, האגודאיים... הם שניצחו בקרב על נפש הנער יצחק פרץ... הם מפעילים אותו בשטחים האפורים של הצבור הדתי. בשטחים אלו מתקיים צבור מחוסר שפה, מחוסר כושר החנגדות, מבוהל. חומר הגלם הטבעי לפונדמנטאליזם קשה". (ידיעות אחרונות, מוסף, א' אב תשמ"ה). באותו גליון העיד על עצמו הרב פרץ שלא שרת בצה"ל והודיע שגם בנו הקטן לא ישרת בצה"ל: "אני בעד גיוס לחיל ה'. לדעתי זו דויזיה בצה"ל". זה האיש שהישיבה, האמורה להיות ציונית-דתית, הפנתה לישיבה חרדית, ושהמפד"ל, ע"י שריה, מנתה לרב הראשי של רעננה, ושערב הבחירות האחרונות לכנסת אף רצתה לשבצו באחד המקומות הראשונים ברשימתה לכנסת. הוא אינו מייצג כיום את המפד"ל בכנסת רק מפני שרבותיו האגודאיים, ובראשם הרב שך, הורו לו להקים מסגרת פוליטית חרדית חדשה.

אין הבדל בין ישיבה ציונית לישיבה חרדית?!

הקו החינוכי השורר במדרשיה הוא פרי רוחו ורצונו של מייסדה וראשה, הרב יהושע יגל (יוגל). כמאמר שפרסם ב"ניב המדרשיה", מעיד הרב יגל, כי את ההחלטה לכוון את בחירי תלמידיו לישיבות חרדיות קבל בעקבות הוראה שנתן לו רבו, אחד מגדולי ראשי הישיבות האגודאיות: "יעודה של המדרשיה יבחן כמידה והיא תשמש גשר מעבר לישיבה ולעולם התורה". אלה היו דבריו של מורי ורבי הגאון ר' אהרון קוטלר זצ"ל בעת בקורו בארץ בחורף תש"ו, שנתה הראשונה של המדרשיה" (ניב המדרשיה, חשל"א עמ' קמ"ב). הרב יגל השתדל ומשתדל לפעול בהתאם להוראה. בהמשך מאמרו הוא כותב: "מה מרנין לראות קבוצות תלמידים יוצאות מידי שבוע בשבוע לבלות שבוע בישיבה גבוהה וחוזרים משם מלאי אושר וסיפוק" (שם, עמ' קמ"ד). אך בכך לא די. כדי להבטיח חינוך שיטתי לקראת הישיבות הנכספות דאג הרב יגל ל"עתודת הרמי"ס-המחנכים, שבאו מעולם הישיבות, מלאי חזון והחלהבות לחנך לתורה ולמצוות... את חזונם ואת אמונתם העמוקה הם החדירו ללבותיהם של התניכים בישיבה התיכונית, שהתחילו לראות אף הם בישיבה הגדולה את משאת נפשם. הישיבות הגדולות היו מקור לא אכזב של כוחות מחנכים ומורים בהוראת הגמרא והתנ"ך" (שם, עמ' קמ"ו).

הרב קוטלר בדברו על ישיבות התכוון, בודאי, לישיבות חרדיות. אבל, אולי, שעה שהרב יגל מדבר על ישיבות גבוהות ועל מחנכים שבאו מהן, הוא מתכוון לישיבות ציוניות, ולישיבות "הסדר"? מסתבר שלא. כתוכנית ששודרה לפני מספר חודשים ב"גלי צה"ל" - "ציונות דתית לאן" - השמיע הרב יגל את דעתו על תאיכות של ישיבות "הסדר": "ישיבת הסדר זה כמו קולג' בארה"ב אבל לא אוניברסיטה... בשביל לטפח את לימוד התורה צריך ישיבות גבוהות". באותה תוכנית דברה גם גב' חנה שפיצר מנחניה, שבנה למד בישיבת בנ"ע בנחניה ושבהשפעת רבותיו עבר לישיבה חרדית בנחניה. האם הביעה את כאבה וצער. על דבריה הגיב הרב יגל במלים אלו: "רוב תלמידי נתיבות הם מישיבות תיכוניות. אולי יצא מהבן שלה גדול בחורה? היא התחילה להרעיש עולמות, והתקשורת נספלה לזה! ריכונו של עולם! מה האסון?! אני רואה את כל עולם התורה כמכלול אחד".

20% לא יתגיסו לצה"ל

מכיון שכך, מכיון, שכביכול, אין הבדל בין ישיבות ציוניות לישיבות אנטי-ציוניות, עוברים כל שנה בוגרים מהמדרשה לישיבות חרדיות. כ-20% מבוגרי המוסד אינם משרתים לא בצה"ל ולא בישיבות הסדר אלא ממשיכים לישיבות ללא-צבא. בכוא היום יצטרף אליהם, בע"ה, גם "חתך התנ"ך העולמי לנוער" וילך בדרך שבה מוליכים אותו רכוחיו.

וההורים הדתיים-ציוניים? הם ימשיכו לשלוח את בניהם להתחנך ב"מדרשה" כי "לי זה לא יקרה". ואולי באמת להם זה לא יקרה, כי "רק" אחד מכל המישה בוגרים של המדרשה פונה לישיבה ללא צבא...

כדאי לדעת

ישיבת "מרכז הרב" - בין שרות בצה"ל ל"הלל" ביום העצמאות

בתוכנית "ציונות דחית לאן?", ששודרה בקיץ האחרון בגלי צה"ל, נחשפו עובדות לא ידועות על אידיאולוגיות ומעשים בישיבת "מרכז הרב" ובישיבות-בנות שלה כישיבת "שני חרוון" שבחרון. התברר, שהן ב"מרכז הרב" והן בבנותיה לומדים בחורים, שאע"פ שהם בגיל השרות הצבאי, אין הם משרתים בצה"ל, לא שרות חובה - בכלל צה"ל או ב"הסדר" - ולא שרות מילואים. בחורים אלה דוחים את שרותם הצבאי למשך שנים וכאשר הם מתגייסים הם משרתים שרות מקוצר בן ששה חודשים בלבד. מסתבר, שלא מדובר בכודדים ובמקרים חריגים ושהדבר נעשה בעידודם של ראשי ישיבת "מרכז הרב" ושל ראשי הישיבות-הבנות. מתוך התוכנית התברר, שיש מי שעבורו גם ששה חודשים הוא שרות ארוך מדי ולכן הוא מסתפק בשרות בן שבועיים.

להלן הדברים שנאמרו בסוגיה זו בגלי צה"ל: הרב עוזי קלכהיים (ר"מ במרכז הרב): "מתוך אחריות לאומה ולגורלה בשעה זו ראינו צורך להתמסר לתורה ללא שרות צבאי גדול". הרב בלייכר (ראש ישיבת שני חרוון) נשאל כמה זמן שרת בצה"ל, והוא השיב: "קצר מאד - שבועיים". דני שפירא (תלמיד בישיבת שני חרוון) אמר: "אני רוצה לשבת הרבה שנים בישיבה ואנסה לשרת את המסגרת הצבאית בצורה יותר מקוצרת ובשלב מאוחר". על שאלת העורך: "אין לך בעיה עם זה שאתה משרת חצי שנה ואחרים משרתים שלוש שנים? אתה חושב שזה כסדר?" השיב: "אני חושב שזה יותר מבסדר". כשנשאל מה היה עושה אילו לא הייתה לו אפשרות לשרת שרות מקוצר בן ששה חודשים, והיה עליו לבחור בין שרות ב"הסדר" לבין לימוד בישיבה חרדית לא-ציונית מבלי לשרת בצה"ל, השיב: "שאלה קשה. איני יודע".

הלל ביום העצמאות - ללא ברכה

בישיבת "מרכז הרב" נהגו להגיד את ה"הלל" ביום העצמאות בברכה. באותה תוכנית ספר אחד מאנשי "מרכז הרב" את שארע בישיבה, ביום-העצמאות האחרון: "אמירה בברכה מותרת על פי ההלכה לכל מי שאכן מרגיש שמחת היום. לכל מי שלא מרגיש, יש מקום לומר את ההלל,

אבל בלי ברכה... בישיבה החזן אמר בלא ברכה".

על ארוע זה הגיב הרב שלמה גורן: "איני משוכנע שאלה המכריזים על עצמם כיום כהולכים בדרכו ונאמנים להשקפתו באמת עושים כך. לעניות דעתי, יש סטיות רבות ממישנתו של הרב קוק גם בקרב אלה הנאמנים, כביכול, לדרכו. ההקצנה הדתית השוררת כעת אינה חופפת את שיטתו של הרב, באשר כל הקצנה פירושה פירוד, ולגבי הרב האחדות העליונה בין כל הניגודים, כולל בין החול לקודש, והעלאה החולין לדרגה עליונה - היא היסוד להשקפת עולמו. כל זמן שבנו, הרב צבי יהודה קוק היה בחיים, הוא שמר במידה רבה על יסודות מישנתו של אביו. כעת חל כירסוס. יש לי דוגמה מזעזעת להתיישרות, כביכול, עם אחרים דווקא בישיבתו: ביום העצמאות השנה היתה הפעם הראשונה בחולדות המדינה שלא אמרו בישיבת 'מרכז הרב' הלל עם ברכה. בו בזמן שהרב קוק ראה את המדינה שבדרך כשלב בחייה. כואב הלב לראות כיצד סוטים מדרכו ומתיישרים עם תנועות אחרות, שאינן נאמנות לדרכו". (ידיעות אחרונות, א' באלול, שתמ"ה).

האם יש קשר בין צמצום השמחה על ראשית צמיחת גאולתנו - שגרם לאי-אמירת הלל בברכה - ובין צמצום השרות בצה"ל, המגן על ראשית צמיחת גאולתנו?

בעשור האחרון מפלסים אנשי מרכז הרב דרך חדשה לעצמם ומפלגים את הצבור הדתי-ציוני: פילוג בחינוך (בי"ס "נעם", "חדר"), בחנועת הנער ("אריאל") ובפוליטיקה ("מצד" - "מורשה"). לאחרונה פרסם "חבר הרבנים של הפועל המזרחי", שרבני מרכז הרב מחכוונים לפרוש מה"חבר" ולהקים ארגון רבני נפרד.

לאור מעשים אלו ולאור פרשיות השרות בצה"ל וההלל ביום העצמאות אנחנו שואלים: ישיבת "מרכז הרב" - לאן?

תגובות

הודעה לעתונות

על עולי אתיופיה להסכים ל"חידוש הברית"

חנועתנו - המצויה לעמים בויכוח עם עמדות הננקטות ע"י הרבנות הראשית - סבורה שעל העולם מאתיופיה להסכים ל"חידוש הברית". אורה החיים ומשנתם הדתית של העולים מאתיופיה רחוקים מאלו של היהדות ההסטורית. עובדות אלו, שאין עליהן עוררין, מעוררות שאלות הלכתיות קשות וסבוכות. לנוכח מצב זה, אנו קובעים, שהרבנות הראשית לישראל, שהסתפקה ב"חידוש הברית", גילתה הבנה לבעיה האנושית והלאומית וניצלה את האפשרויות ההלכתיות הפצויות. אם מבוקשת הגדרה הלכתית ליהדותם של עולים אלו, הרי שעליה להקבע על פי כללים הלכתיים. אי אפשר לבקש הגדרה הלכתית ועם זאת לתבוע שזו תחבס על שיקולים ועקרונות לא-הלכתיים.

על העולים מאתיופיה להבין, שחולדות ישראל, כולל תולדותיהם הם, יצרו עובדות בעלות משמעות הלכתית. עובדות אלו אינן נוחות, אך אי-אפשר - הלכתית - להתעלם מהן. לפיכך, אל יתבעו העולים דבר שאי אפשר להענות לו.

עוון גדול עושים חוגים חילוניים, כ"רצ" וכ"מפ"ס" - שהם עצמם 'נכנעים' להוראות ההלכה בעניינים שונים - מברית מילה דרך נשואין וגרושין וכלה בטקסי קבורה - בכך שהם מסתחים עולים נכוכים, שאינם מעורים ב"מלחמת חרות" בישראל, לשמש "ראש חץ" ו"בשר תותחים" במלחמה נגד ההלכה היהודית.

הקליטה הרוחנית והחומרית של העולים מאתיופיה היא חובה מובנת מאליה של המדינה ושל תושביה כפרטים. חובתם של העולים לסייע לקולטים. (פורסם בעתונות בתשרי תשמ"ו).

עיון ודין

מצוות העבודה והמלאכה

הרב שלמה גורן

אחד מעיקרי היסוד של תורת ישראל, שקבע דרכו ואורח חייו המקודשים של עמנו בארצו, הוא הצו העליון של חכמינו ז"ל במסכת אבות, שאמרו: "אהוב את המלאכה".

ופירשוהו באבות דרבי נתן: "חייב אדם להיות אוהב את המלאכה ועוסק במלאכה, שכל מי שאינו עוסק במלאכה הרי זה מתחייב בנפשו". ועוד היה רבי אליעזר אומר: "גדולה היא מלאכה, שכשם שנצטוו ישראל על החורה כך נצטוו על המלאכה, שנאמר: 'ששת ימים עבדו ועשית כל מלאכתך'".

... עם ישראל עם ראשית צעדיו בעולם, ראה את יסוד קיומו הנצחי ביגיע כפיו, כמו שנאמר: "יגיע כפיו כי האכל אשריו וטוב לך". ודרשו חכמינו ז"ל מקרא זה: "אשריך בעולם הזה וטוב לך בעולם הבא". לא מתוך הכרח הקיום שלא יגונה, ולא בגלל מצב כלכלי ירוד נחקדשה אצלנו העבודה. היא גם לא התייחדה למעמד מסוים, שתנאי חייו סאלצים אותו להחמסר, כביכול, למלאכת עבודה, כמו שמוצאים בהיסטוריה של עמי נכר.

תורת ישראל רואה בעבודה לא רק אמצעי לקיומו של עולם, כי אם מטרה מקודשת לעצמה, המחייבת כל איש מישראל. כמו שמצינו במשנת רבי זחן: "גדולה היא מלאכה, שאפילו אדם הראשון לא טעם כלום אלא עד שעשה מלאכה, שנאמר 'ויגיתו בגן עדן לעבדה ולשמרה', וכי עבודה היה צריך? או שמירה היה צריך? אלא לעמוד על דבריו, שנאמר: 'את ה' אלוקיך תירא ואותו תעבוד'".

הבאוה המקצועית בעבודה ובמלאכה מקודשת היא מן החורה, וחייבת להקיף את העס כולו, ואת כל ימיו של האדם. כמו שאמר התנא רבי אלעזר במשנתו: "גדולה היא המלאכה, שהרי הכל מתפארים בה, וכל אומן נאמן יוצא ומשתבח באומנותו. הצבע יוצא והאירה על אזנו ומשתבח באומנותו, הבלר יוצא והקולמוס באזנו ומשתבח באומנותו, והקב"ה קורא אותה מלאכתו, שנאמר: 'מלאכתו אשר עשה'".

הכמינו ז"ל קובעים, ששעה בלא מלאכה וללא תורה מהווה גורם מזיק והורס לפרט ולכלל. כמו שאמר רבי יהודה באבות דרבי נתן: "גדולה מלאכה, שאין אדם מת אלא מתוך הבטלה".

וכבר הפליג רבינו הרמב"ם בשבח חיי תורה המושחתים על עבודה ויצירה באומרו: "מעלה גדולה היא למי שמתפרנס ממעשה ידיו, ומידת חסידים ראשונים היא, ובזה זוכה בכל כבוד וטובה שבעולם הזה ולעולם הבא".

עמלה של תורה, שנצטוונו עליו ביום ובלילה, אינו פוטר אותנו ממלאכת עבודה לקיומו של עולם. נצטוונו לא לעשות את החורה קרדום לחפור בו ולא עטרה להתגדל בה, אבל נצטוונו לעשות את הקרדום עטרה להתפאר בה ואת המלאכה נזר להתגדל בו. והרמב"ם קובע בספרו: "כל המשים על לבו שיעסוק בתורה ולא יעשה מלאכה ויתפרנס מן הצדקה הרי זה חילל את ה', ובזה את החורה, וכבה את מאור הדת וגרם רעה לעצמו, ונטל חיינו מן העולם הבא. לפי שאסור להנות מדברי תורה בעולם הזה... וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עוון".

אלפי שנות הגלות עקרו אותנו משורש חיינו. תנאי החיים בקרב העמים שינו את אורח חיי העם והפנו אותו, שלא בסובתו, לאפיקים זרים לנו ולתורתנו.

כעת, אם השחרשותנו מחדש במולדתנו כעם וכמדינה, חייבים אנחנו להחזיר עטרת החורה והמלאכה ליושנם, ולהשתיח את כבודנו על עמלנו ועל יגיע כפינו, כמו שאמרו חכמינו ז"ל: "גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה". וברכה מרובה צפונה לנו בדרך זו, דרך התורה והמעש, כמו שדרשו חכמינו ז"ל: "מנין ששכרן של צדיקים קרויה מלאכה? שנאמר: "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך, פעלת לחוסים בך נגד בני אדם". "יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך".

(פורסם ב"מתנייים", בטאון
הרבנות הצבאית הראשית,
חוברת צ"א)

הודעות

1. מס חבר לשנת תשמ"ו הוא - 8,000 שקלים.
2. אין צורך לשלוח את ההמחאות בדואר רשום.
3. הכותבים אלינו מתבקשים לכתוב את שמם ואת כתובתם בכתב ברור הן על המעטפה והן על גבי המכתב.
4. כתובתנו: "גאמני תורה ועבודה", ת"ד 14177 ירושלים. מיקוד: 91141.